

Izet MIFTARI

**KONTRIBUTI I GRUAS VUSHTERRIASE NË EMANCIPIMIN
KOMBËTAR, ME THEKS TË VEÇANTË NË ORGANIZIMIN
E DEMONSTRATAVE TË VITIT 1981**

Gruaja shqiptare historikisht ishte në shënjestër të propagandës shoviniste serbe. Këtë e kishte bërë edhe akademiku serb Vasa Çubrilloviqi më 1937, sipas të cilit, lindshmëria e madhe e nënës-gruas shqiptare e kishte mundur projektin serb për shpërnguljen e shqiptarëve dhe kolonizimin e Kosovës me elementin sllav.¹

Edhe gjatë viteve '80-të të shekullit të kaluar, ishte zhvilluar një propagandë e ashpër serbe kundër gruas apo nënës shqiptare. Kjo propagandë raciste e paraqiste gruan shqiptare me tru të shpërlarë dhe makinë larëse, injorante që nuk di asgjë, pos që të lind fëmijë. Kështu, kjo urrejtje ndaj gruas shqiptare u reflektua edhe në vitet e luftës 1998-1999, kur ato u bënë pjesë e vrasjeve nga pushtuesi shekullor serb.² Historikisht, komuna e Vushtrrisë ka qenë një nga qytetet ku kishte rezistencë aktive kombëtare. Si një qytet antik, mesjetar dhe modern, gjithsesi se ka pasur kulturë qytetare e patriotike në emancipimin e gruas shqiptare. Tashmë dihet se bashkëshortja e Hasan Prishtinës, Igballe Çerkezi ka qenë një nga arsimdashëset e dalluara në Vushtri.³ Ndërkaq, heroina e maleve të Drenicës e Çyqavicës, Shote Galica, ka qenë një nga bashkëluftëtarët e Azem

¹ Jusuf Osmani, *Krimet e Serbisë në Kosovë 1998-1999*, Libri 1, Prishtinë 2010, 44.

² Po aty.

³ Fahri S. Buçinca, *Hasan Prishtina - ndriçim i jetës dhe i veprës*, Prishtinë, 2018, 88-89.

Galicës.⁴ Bashkëshortja e Adem Jasharit, Adile Rama, ishte nga fshati Akrashticë e komunës së Vushtrrisë. Ofruam këto të dhëna, me qëllim që të kuptojmë se, emancipimi kombëtar dhe kontributi i gruas shqiptare vushtrriase ka qenë i pranishëm jo vetëm në nivele të ulëta apo lokale, por edhe në nivele të larta apo mbarëkombëtare.

Sipas memoareve dhe shkrimeve që na ka lënë prof. Fahri Buçinca, Faire Lutfiu (vajza e Ferat Dragës), Hajrije Xërxa, Nafije Kollari, Hajrije e Shahzade Nevolani, Hamide Buçinca, Nona Gërguri, Myradije Badivuku, Haxhere Hoxhaxhiku, Zade Mikullovcu e shumë të tjera, në krye me Igballe Fondën, Rukije Saraçin dhe Xhyzide Badivukun, kah fundi i marsit 1945, mbajtën një tubim të fshehtë në shtëpinë e Hajrije Aziz Xërxës në Vushtri. Në këtë tubim ishte marrë vendim të organizohej një protestë me qëllim që të paralajmërohej pushteti i instaluar komunist jugosllav se, gratë dhe populli shqiptar në përgjithësi nuk pajtohen me pozitën diskriminuese që kishin, dhe se ishin kundër çdo burgosjeje apo vrasjeje të shqiptarëve.

Kështu, siç ishte planifikuar më parë, më 8 mars 1945 në orën 12:00 para ndërtesës së OZN⁵-së u mbledhën rreth 300 gra të Vushtrrisë. Qëllimi i kësaj proteste ishte që të zbardhej e vërteta e të vrarëve dhe e të burgosurve shqiptarë. Mirëpo, organet shtetërore të pushtetit serb, për të shpërndarë protestueset kishin përdorur dhunën kundër grave, me ç'rast burgosin edhe Igballen, Rukijen, Hajrijen dhe dhjetëra gra të tjera. Nga presioni i popullatës vendase, pjesa dërmuese e grave në mbrëmje u liruan, ndërkaq të nesërmen ishin liruar edhe Igballja, Rukija, Hajrija, Faireja etj.⁶ Pakënaqësia ndaj pushtimit të Kosovës nga Jugosllavia komuniste në nëntor 1945, kishte vazhduar në forma të ndryshme, por që kulmoi me Demonstrata e vitit 1981. Pra, Demonstratat e vitit 1981, ishin një prelud i

⁴ Marenglen Verli, *101 profile biografike nga Kosova për Kosovën*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2016, 1054-1055.

⁵ OZN-ja (Odeljenje-Odsjek Zaštita Naroda - Drejtorija e Mbrojtjes Popullore), ishte institucion i sigurimit shtetëror jugosllav e themeluar më 13 maj 1944 dhe udhëhiqej nga Aleksandër Rankoviqi. Kishte për qëllim zbulimin dhe kundërzbulimin e kundërshtarëve politikë të Jugosllavisë titiste. Pas vitit 1946, OZN-ja u rishtrukturuar, dhe mori emrin UDB (Sigurimi Brendshëm Shtetëror). Të dy këto institucione të zbulimit dhe kundërzbulimit shtetëror jugosllav, ushtruan dhunë ndaj popullit shqiptar në ish-Jugosllavi, sidomos ndaj intelektualëve shqiptarë.

⁶ Fahri S. Buçinca, Ferit B. Dibrani, *Mizoritë serbe në Vushtri e rrethinë (198-1956)*, Prishtinë, 2009, 176-177.

pakënaqësive të grumbulluara me dekada në mesin e shqiptarëve në ish-Jugosllavi. Këto demonstrata shpërthyen një vjet pas vdekjes së krijuesit të Jugosllavisë komuniste-socialiste, Titos. Demonstratat e vitit 1981, treguan qartë se shqiptarët e Kosovës nuk mund të pajtoheshin me diskriminimin që u bëhej, si në baza politike, ashtu edhe ekonomike, sociale e kulturore.

Veçori e këtyre demonstratave ishte edhe pjesëmarrja dhe organizmi i shumë grave shqiptare. Kështu edhe Vushtrria ishte një nga qytetet e Kosovës, që iu kishte bashkuar atyre demonstratave, të cilat kishin shpërthyer në Mensën e Studentëve në Prishtinë, më 11 mars 1981. Në komunën e Vushtrrisë janë evidentuar edhe shumë gra, përveç si pjesëmarrëse edhe si organizatore e këtyre demonstratave, si: Dinore Curri⁷, Afërdita Dervishi, Ajete Berisha, Fatmire Kutillovci, Vlora Pantina etj., të cilat pas shtypjes me dhunë të demonstratave, u dënuan me burg nga regjimi i kohës⁸.

Kështu, pjesëmarrja e grave shqiptare në Demonstrata e viti 1981 në Vushtri, ishte e madhe. Përveç që e dëshmojnë dëshmitarët e kohës, si dhe incizimet filmike dhe fotografat e shumta, këtë e vërteton edhe fakti se në mesin e të plagosurve, kishte edhe disa gra. Numri i të plagosurve, sillet nga 30 deri në 40 vetë. Ne kemi arritur t'i identifikojmë disa, si: Mevlude Ademi, Myrvete Mulaku, Ajtene Mehmet Gorani, Sadete Rushiti-Pllana etj.⁹ Për Demonstratat e vitit 1981 në Vushtri, një nga organizatorët dhe pjesëmarrësit e këtyre demonstratave, Afërdita Dervishi, kujton: *Ditën e dytë, më 3 prill (1981), me direktiva të babait tim (Baliut), shkova shtëpi më shtëpi në lagjet e qytetit nga xhamia e deri te lagjet pas varrezave, duke i ftuar njerëzit që të dalin në demonstrata. Pikëtakimi ishte te livadhi pas varrezave. Për atë ditë, kisha një detyrë të vështirë. E gjallë apo e*

⁷ Dinore Curri Hasanmetaj u lind më 10.02.1962 në Reznik të Vushtrrisë. Shkollën fillore e kreu në Novolan, ndërsa shkollën e mesme në ish QAMO "Muharrem Bektashi" në Vushtri. Ka punuar në fabrikën e konfeksionit "Polet" në Vushtri. Ishte një nga organizatorët e Demonstratave në qytetin e Vushtrrisë, më 2 dhe 3 prill 1981. Pjesëmarrëse e shumë tubimeve me karakter kombëtar, si dhe pjesëtare e luftës së fundit në UÇK.

Është arrestuar për organizimin e Demonstratave të vitit 1981, më 9 prill 1981, dhe është dënuar me 11 vjet burgim nga Gjykata e Qarkut në Mitrovicë.

⁸ Ferit B. Dibrani, *Gjenocidi serb ndaj shkollës shqipe në Vushtri 1915-1999*, Prishtinë, 2005, 72-73.

⁹ Kuvendi Komunal i Vushtrrisë, *Vushtrria - Viciana me rrethinë*, Vushtri, 2003, 206.

vdekur duhej ta dërgoja flamurin kuq e zi te masa e madhe e njerëzve që ishin mbledhur për demonstratat e 3 prillit 1981. ... Nëna më tha: “Hajt çika jem, për këtë ditë të ka rritë nëna. Nisu dhe kujdes mos e lësho flamurin nga dora...”. Kur u afrova rreth 30 metra nga masa, e hapa flamurin kuq e zi me shqiponjën dykrenare. Në çastin që u hap gjysma e flamurit, masa lëshoi një zë të madh dhe shpërtheu rrethimin, demonstrata filloi dhe vazhdoi marshutën e saj për në qytet...¹⁰. Grupi i Afërdita Dervishit, që merrej edhe me organizim e me përgatitje të parullave, përbëhej nga: Xhelil Qerimi, Jashar Durmishi, Fatime Lutolli, Xhyllsheme Pllana, Sebahate Krasniqi, Bejtush Gashi, Kadri Maxhuni, Afrim Gërxhaliu, Kimete Krasniqi dhe Sanije Dërvishi¹¹.

Një dëshmitare e kohës, ka treguar: *Këtë ditë* (me gjasë 3 prill 1981), *ditë gjaku në Vushtri u plagosën edhe mbi 40 qytetarë e ndërta: Ali Jonuzi, Mevlude Ademi, Medo Ibroviq (boshnjak), Driton Grabanica, Myrvete Mulaku, Ismet Pllana, Ajtene Mehmet Gorani, Sadete Rushit Pllana etj. Ajtenja, gjatë demonstrimit me shoqet e saja Xheraldina Buçinca, Mihrije Prekazi dhe Nasire Sunguri, në një çast ngrit lart flamurin (kombëtar), pasi që një demonstruesi tjetër gati ishte t'i shpëtonte nga dora, dhe me flamurin lart do t'u prijë demonstrueseve të shumtë, dhe në ato rrethana të zjarrit serb, e ndihmuar nga shoqet e saja, arriti të ngjitet lart në një shtyllë elektrike, dhe ta ngritë aty flamurin kombëtar. Në çastet e tilla, policia shtiu me armë zjarri dhe e plagos rënd Ajtenen. Ndërsa Sadete Pllana, më 2 prill (1981) do të plagoset rënd dhe kirurgu i mirënjohur, tashmë i ndjeri dr. Sami Beqiri përmes operacionit arriti ta shpëtoj, megjithëse edhe sot nga plagët e marra ajo ka pasoja.*¹² Përkundër se u shtypën me forcë Demonstrata e vitit 1981, megjithatë për asnjë moment nuk u ndaluan aktivitetet kombëtare, në formë të ndryshëm. Në ditën e përkujtimit të Demonstratave të vitit 1981, gjithmonë organizoheshin aktivitete të ndryshme, kuptohet të kujdesshme, sepse pushteti jugosllav i kohës i ndiqte dhe i burgoste. Prandaj, duke ndjekur vijën e Demonstratave të vitit 1981, edhe gjatë vitit 1989-

¹⁰ Kujtime me shkrim të Afërdita Dervishit, dërguar në e-mail të Izet Miftarit, më 3 maj 2023.

¹¹ Po aty.

¹² Ferit Dibrani, *Rrëfime për krimet serbe dhe qëndresën shqiptar (I)*, Vushtri, 2014, 176.

1990, u organizuan forma të ndryshme të rezistencës, që kundërshtojë suprimimi i autonomisë së Kosovës, e vitit 1974.

Në këtë rrjedhë, në vitin 1990, në Kosovë ndodhi helmimi i nxënësve shqiptarë nga pushteti serb i kohës. Nga të dhënat statistikore, të siguruara nga Shtëpia e Shëndetit në Vushtrri, nga 319 nxënës të helmuar, 211 ishin nxënës (66%).¹³ Në vitin 1991, sikurse në shkollat e tjera në nivel të Kosovës, edhe nxënësit e shkollave të mesme në Vushtrri, nuk u lejuan të hyjnë në objekte shkollore për të filluar vitin e ri shkollor. Kështu, nga ky vit e deri më 1999, u organizua mësimi nëpër shtëpi-shkolla, ku i vijuan mësimet edhe shumë nxënës, si dhe punuan si mësimdhënës shumë gra shqiptare.

Nga të dhënat statistikore që kam marrë nga shkollat e komunës së Vushtrrisë, në vitet e '90-ta të shekullit të kaluar, si mësimdhënës punuan 288 gra apo rreth 35%. Vlen të theksohet se gjatë këtyre viteve, mësimdhënësit shqiptarë të Kosovës ishin larguar nga listat e pagave, sepse nuk kanë pranuar të punojnë sipas plan-programit serb. Bazuar në të dhënat e siguruar, nga viti 1981 e deri në gjysmën e qershorit 1999, kur Kosova çlirohet nga pushtuesi serb, pasoja të rënda kanë pësuar edhe gratë dhe vajzat shqiptare vushtrriase, si:

- në Demonstratat e viti 1981 u vranë 3 shqiptarë, ndërsa u plagosën rreth 40 të tjerë, në mesin e të cilëve edhe disa gra dhe vajza;
- nga 319 (kaq ishin të regjistruar në shtëpinë e shëndetit në Vushtrri) nxënës shqiptarë të helmuar në mars 1990, 211 kanë qenë nxënës.

Ndërkaq në Epopenë e Familjes Jashari në Prekaz, më 5,6 dhe 7 mars 1998, ishin vrarë edhe tri gra, që ishin nga fshati Akrashticë e komunës së Vushtrrisë:

1. Adile Bahtir Jashari (bashkëshortja e komandanti Adem Jashari), e lindur në Akrashticë, më 1956;
2. Mihrije Feriz Jashari, e lindur më 1942; dhe
3. Zarife Bahtir Jashari, e lindur më 1950¹⁴.

¹³ Izet Miftari, *Viciana - Vushtrria I*, Prishtinë, 2021, 286-295.

¹⁴ Sadik Veli Krasniqi, *Qëndresa heroike e Jasharëve për liri - Rast unik në historinë botërore (Jasharaj's heroic endurance for freedom - A unique case in the global history)*, Muzeu i Kosovës - Museum of Kosova, Prishtinë, 2014, 114, 120 dhe 123.

Sipas Shoqatës “Martirët e Lirisë 1998-1999” në Vushtri, gjatë kohës së luftës (1998-1999), forcat pushtuese serbe, në mënyrë mizore, vranë dhe masakruan këto gra dhe vajza shqiptare:

Nr.	Emri dhe mbiemri	Vendlindja	Datëlindja	Vendi i vrasjes	Data e vrasjes	Vendi i varrosur
1	Adile H. Karaça	Studime	29.12. 1956	Studime	02.05. 1999	Studime
2	Ajete A. Braha	Vushtri	17.01. 1972	Shitaricë	05.06. 1999	Shitaricë
3	Ajete Pllana	Shtruerë	1972	Shtruerë	03.05. 1999	Shtruerë
4	Ajmane R. Jashari	Smrekonicë	17.02. 1948	Vushtri	25.04. 1999	Vushtri
5	Ajshe A. Uka	Vushtri	01.02. 1968	Vushtri	22.05. 1999	Vushtri
6	Ajshe D. Maxhuni	Maxhunaj	1999	Akrashticë	20.05. 1999	Maxhunaj
7	Albina A. Seferi	Shalë	1991	Shalë	06.03. 1999	Shalë
8	Ardiana N. Klinaku	Bivolak	27.03. 1998	Zhilivodë	23.09. 1998	Bivolak
9	Azemine Vërshevc	Sllakoc	05.05. 1928	Studime	02.05. 1999	Studime
10	Bedrie Tërstena	Pantinë	1953	Pantinë	30.05. 1999	Pantinë
11	Besarta A. Vojvoda	Stanoc		Dumnicë e Epërme	28.04. 1999	Stanoc
12	Bukurije M. Beqiri	Duboc	01.01. 1982	Klinë	10.05. 1999	Duboc
13	Fata Bunjaku	Reznik	1973	Shalës	28.04. 1999	Reznik
14	Fatime A. Ujkani	Podujevë	18.04. 1934	Reznik	06.04. 1999	Reznik
15	Fatmie A. Salihu	Graboc	01.10. 1940	Druar	13.05. 1999	Druar
16	Fetije S. Krasniqi	Dumnicë	26.06. 1956	Studime	02.05. 1999	Studime
17	Fexhrije V. Gërxhaliu	Studime	05.12. 1960	Studime	16.05. 1999	Studime
18	Fikrije B. Klinaku	Bivolak	01.08. 1999	Zhilivodë	23.09. 1999	Bivolak

19	Flaka Rr. Januzi	Pasomë	1998	Pasomë	26.09. 1998	Pasomë
20	Ganimete O. Hyseni	Ropicë	01.01. 1985	Ropicë	26.03. 1999	Ropicë
21	Gjyla R. Aliu	Stroc	1932	Stroc	Mars 1999	Stroc
22	Gyltene B. Zushi	Vushtrri	11.08. 1959	Prishtinë	04.05. 1999	Vushtrri
23	Halide ...	Qiaktovë		Studime	02.05. 1999	
24	Halide A. Ujkani	Zasell - Mitrovicë	26.02. 1950	Reznik	06.04. 1999	Reznik
25	Halime Z. Selimi	Vërnice	01.04. 1950	Vërnice	27.03. 1999	Vushtrri
26	Hasime M. Shabani	Baks	01.08. 1950	Qyçavicë	23.09. 1998	Galicë
27	Hida K. Kamberi	Galicë	1947	Mikushnicë	04.04. 1999	Galicë
28	Hikmete L. Dibrani	Vushtrri	1975	Vushtrri	05.05. 1999	vushtrri
29	Hikmete N. Maksuti	Ropicë	12.12. 1990	Popovë	04.04. 1999	Ropicë
30	Hyra Musa	Ceceli	04.06. 1938	Bajskë	04.06. 1999	Ceceli
31	Hysnije J. Gërguri	Studime	16.07. 1967	Studime	23.05. 1999	Studime
32	Ibadete A. Lushaku	Novolan	25.02. 1973	Studime	19.04. 1999	Studime
33	Ibadete H. Beqiri	Akrashticë	07.09. 1984	Akrashticë	30.05. 1999	Akrashticë
34	Igballe A. Oshalni - Smalji	Vushtrri	03.07. 1954	Zabllaq	08.05. 1999	Vushtrri
35	Imrane M. Gërguri	Studime	15.05. 1979	Studime	23.05. 1999	Studime
36	Jehona J. Duraku	Stroc	15.10. 1991	Graboc	06.05. 1999	Stroc
37	Kada Mani	Smrekonicë	30.12. 1926	Ashlan	24.09. 1998	Ashlan
38	Kada Sh. Hasani	Ropicë	1907	Studime	02.05. 1999	Studime
39	Leonora Sh. Hajrizi	Vushtrri	25.06. 1985	Kqic i Madh	02.04. 1999	Vushtrri
40	Lumnie E. Krasniqi	Zhilivodë	1975	Studime	23.05. 1999	Studime
41	Lutfie S. Gërguri	Studime	24.04. 1973	Studime	23.05.1999	Studime

42	Mahzade Bilykemini	Vushtrri	05.01.1920	Smrekonicë	02.05.1999	Vushtrri
43	Majlinda T. Igrishta	Dumnicë e Epërme	1999	Dumnicë e Epërme	10.05.1999	Dumnicë e Epërme
44	Maliqe R. Qerimi	Dumnicë	1935	Lupç	Prill 1999	Dumnicë
45	Mehreme A. Zena	Galicë	1938	Mikushnicë	04.4.1999	Galicë
46	Meritë S. Haradinaj-Emini	Vushtrri	22.01.1979	Dumnicë e Epërme	28.4.1999	Stanoc
47	Mevlude Uka	Vushtrri	1981	Smrekonicë	20.05.1999	vushtrri
48	Mevlyde H. Beqiri	Akrashticë	03.04.1950	Akrashticë	15.04.1999	Akrashticë
49	Mihrije B. Ferizi	Stanoc	15.02.1943	Studime	02.05.1999	Studime
50	Miradije H. Feka	Vushtrri	1937	Vushtrri	22.05.1999	Vushtrri
51	Mybera S. Gërxhaliu	Studime	07.08.1991	Studime	31.05.1999	Studime
52	Myrvete B. Haradinaj	Stanoc	25.03.1985	Dumnicë e Epërme	28.04.1999	Stanoc
53	Nafije S. Salihu - Haziri	Dumicë e Poshtme	1969	Studime	08.04.1999	Studime
54	Naile L. Mustafa	Smrekonicë	1905	Smrekonicë	25.05.1999	Smrekonicë
55	Nazmije F. Krasniqi	Zhilivodë	02.01.1986	Studime	23.05.1999	Studime
56	Nefise Seferi	Rashanë	1936	Shalë	06.06.1999	Shalë
57	Nexhmije A. Mustafa	Polac	16.06.1935	Reznik	66.04.1999?	Reznik
58	Qamile Fejzullahu	Bajgorë	1915	Studime	02.05.1999	Mitrovicë
59	Qefajete Sh. Maloku	Samadrexhë	02.04.1972	Samadrexhë	10.05.1999	Samadrexhë
60	Razije Sh. Mehmeti	Shalë	01.01.1920	Shalë	28.04.1999	Shalë
61	Remzije S. Gërguri-Jashari	Studime	05.01.1968	Studime	23.05.1999	Studime

62	Rukie N. Maksuti	Ropicë	01.02. 1984	Popovë	04.04. 1999	Ropicë
63	Sabile R. Zeka	Gumnishtë	01.01. 1999	Boshlan	15.05. 1999	Gumnishtë
64	Sabrie Kosumi	Stanoc	1934	Kastriot (Obiliq)	26.03. 1999	Stanoc
65	Sabrie S. Maxhuni	Maxhunaj	20.01. 1940	Akrashticë	01.06. 1999	Maxhunaj
66	Sabrie Sh. Igrishta	Mitrovicë	1963	Vaganicë	05.05. 1999	Vushtrri
67	Sala A. Mustafa	Smrekonicë	1916	Smrekonicë	12.06. 1999	Smrekonicë
68	Salihe O. Gërxhaliu	Studime	01.01. 1915	Studime	31.05. 1999	Studime
69	Sanje A. Miftari	Vushtrri	1964	Vushtrri	24.05. 1999	Vushtrri
70	Sanje R. Sfarqa	Tërstenë	24.12. 1961	Studime	02.05. 1999	Studime
71	Sebahate Maksuti	Stantërg		Sllakoc	29.03. 1999	
72	Sebahate Osmani	Vushtrri	1941	Lupç	31.05. 1999	Vushtrri
73	Sekine Q. Uka	Vushtrri	29.04. 1976	Vushtrri	22.05. 1999	Vushtrri
74	Sevdije J. Gjata	Dobratinë	05.04. 1961	Studime	02.05. 1999	Studime
75	Sevdije T. Selani	Melenicë	15.03. 1949	Mitovicë	13.03. 1999	Mitrovicë
76	Shaha Sh. Hajdini	Hercegovë	1949	Akrashticë	04.05. 1999	Hercegovë
77	Shaha Sh. Shala	Rashanë	01.01. 1926	Akrashticë	28.03. 1998	Akrashticë
78	Shehide H. Lushaku	Novolan	01.10. 1910	Novolan	16.04. 1999	Novolan
79	Shehide K. Parduzy	Godishnjak	16.03. 1905	Studime	02.05. 1999	
80	Shemsije I. Gërguri	Studime	14.05. 1969	Studime	23.05. 1999	Studime
81	Sherife M. Dibrani	Vushtrri	01.03. 1982	Vushtrri	02.05. 1999 08.05. 1999	Vushtrri
82	Shkurta Imeri	Druar	03.03. 1957	Shtuticë	05.04. 1999	Druar
83	Sofie A. Gërxhaliu	Studime	20.04. 1964	Studime	31.05. 1999	Studime
84	Sofie H. Ujkani	Dumnicë	19.09. 1948	Reznik	06.04. 1999	Reznik

85	Tahire S. Shalaku	Polac	15.07. 1937	Qirez	15.04. 1999	Duboc
86	Xheva Sh. Parduzi	Kunovik	1915	Zhabar	03.05. 1999	Vushtrri
87	Xhevahire B. Beqiri	Duboc	22.05. 1979	Klinë	10.05. 1999	Duboc
88	Zejnepe M. Gërguri	Studime	27.04. 1983	Studmie	23.05. 1999	Studime
89	Zojë G. Sallahu	Bukosh	1909	Drenicë	28.04. 1999	Bukosh
90	Zyhrie H. Zena	Galicë	1962	Galicë	04.04. 1969	Galicë
91	Zyla Avdiu	Smrekonicë	01.01. 1927	Smrekonicë	18.04. 1999	Smrekonicë
92	Zylfije B. Kalludra	Pirq	1932	Mitrovicë		Akrashticë
93	Zylie N. Kunoviku	Tërstenë	01.04. 1950	Vushtrri	24.04. 1999	Vushtrri
94	Zymryte Saraçi	Maxhunaj	01.01. 1913	Zhilivodë	29.09. 1999	Bivolak

Gjatë periudhave të ndryshme historike, krahas burrave, kontribut të rëndësishëm në emancipimin kombëtar, në çlirimin dhe formimin e shtetit të Kosovës, ka dhënë edhe gruaja shqiptare. Kështu, edhe në komunën e Vushtrrisë, roli i gruas shqiptare në rezistencën për çlirim ishte i veçantë, prandaj edhe ka qenë viktimë e pushtuesit shekullor serb. Demonstratat e vitit 1981, ishin një prelud i pakënaqësive të grumbulluara me dekada në mesin e shqiptarëve në ish-Jugosllavi. Këto demonstrata shpërthyen një vit pas vdekjes së krijuesit të Jugosllavisë komuniste-socialiste, Titos. Përmes këtyre demonstratave, shqiptarët e Kosovës treguan qartë se, nuk mund të pajtoheshin me diskriminimin që u bëhej, si në baza politike, ashtu edhe ekonomike e kulturore.

Veçori ishte prezenca e shumë grave shqiptare, përveç si pjesëmarrëse edhe si organizatore e demonstratave që shpërthyen në mars të vitit 1981. Kështu, Vushtrria ishte një nga qytetet e Kosovës, që iu bashkua atyre demonstratave, që kishin shpërthyer në Mensën e Studentëve në Prishtinë, më 11 mars. Prandaj, përveç si pjesëmarrëse, gratë shqiptare vushtrriase u dalluan edhe si organizatore të atyre demonstratave. Kështu, janë të evidentuara disa organizatore gra në Vushtrri, si: Dinore Curri, Afërdita Dervishi etj., të cilat pas shtypjes me dhunë të demonstratave, u dënuan në forma të ndryshme nga

regjimi i kohës.

Në Demonstrata e vitit 1981, në Vushtrri u plagosën edhe disa gra pjesëmarrëse, si: Mevlude Ademi, Myrvete Mulaku, Ajtene Mehmet Gorani, Sadete Rushiti-Pllana etj. Në këtë frymë, do të vazhdojë rezistenca edhe gjatë viteve të '90-ta të shekullit të kaluar, me ç'rast në luftën e viteve 1998-1999, shumë gra shqiptare vushtrriase ishin vrarë, dhunuar e plagosur nga regjimi serb i Millosheviqit.